

NAKLADNI ZAVOD MATICE HRVATSKE
Zagreb, Ul. Matice hrvatske 2

SALON KNJIGA

Ul. Matice hrvatske br. 2

90

PORED BOGATOG IZBORA KNJIGA MOŽETE KUPITI NEZNATNO OŠTEĆENE NASLOVE PO ZNATNO SNIŽENIM CIJENAMA.

Radno vrijeme od 7,00 do 14,30 sati, osim subotom.

obljet nice

91

JURAJ HABDELIĆ

Ove godine navršava se tristogodišnjica smrti hrvatskog književnika Jurja Habelića. Rodio se 1606. g. u selu Staro Čiče u Turopolju u maloj plemićkoj obitelji. Gimnaziju je završio u Zagrebu, filozofiju u Grazu a teologiju u Trnavi gdje je bio i profesor. Pošto je neko vrijeme službovao u Rijeci i Varaždinu, postao je u Zagrebu rektor zagrebačkog isusovačkog kolegija i upravitelj sjemeništa. Velikog osobnog udjela imao je Habelić 1669. g. u stvaranju zagrebačkog sveučilišta kad se iz okvira gimnazije razvila akademija s pravima visokoškolske ustanove. Umro je u Zagrebu 1678. g.

Njegova su djela religiozno-moralističkog i didaktičkog karaktera. „Zercalo Mariansko“ i „Pervi otca našega Adama greh“ (oba tiskana u Grazu, prvo 1662. a drugo 1674), pisana u protureformatorskom duhu, odišu određenim satiričkim tonom i daju svojevrsnu kritiku društvenih slojeva ondašnje Hrvatske. Okomljujući se jednako i na crkvene i na svjetovne „grijehe“, osuđuje i seljačku „puntariju“ Matije Gupca, koji ustaje protiv javnog reda i poretka, i mlade svećenike koji se, pošto su se vratili sa studija u inozemstvu, ponašaju kao da su pobrali svu mudrost ovoga svijeta.

Pa premda književnosti u pravom smislu te riječi kod Habledića nema, ipak je značajan i po svom živahnom i jezgrovitom stilu, sočnoj kajkavštini kojom su mu djela napisana, kao i po živim opisima suvremenih i ne tako davnih događaja. U tim opisima, uz očitu vidljivost njegove angažiranosti na strani feudalnog poretka, nalaze se nerijetko osude dijela feudalne gospode.

Osim djela na kajkavskom jeziku napisao je nekoliko djela i na latinskom. To su „Sillabus vocabulorum“ latinsko-kajkavski priručni rječnik za škole koji je redigirao i izdao Andrija Jambrešić tek 1726. g., zatim „Fasciculus palmarum seu Elogia neomartyrum Cocincinensium“ koji nam je poznat samo po naslovu i, napokon, njegov najznačajniji rad, hrvatsko-latinski rječnik pod naslovom „Dictionar ili reči slovenske“ koji je pripremio i izdao 1670. g.

Rječnik sadržava oko 12 000 kajkavskih riječi protumačenih latinskim izrazima, i premda nije bio sastavljen na temelju neke lingvističke spremne, služio je nekoliko decenija za školsku upotrebu. U samom naslovu Habledić kaže da ga je sastavio „na pomoć napretka u dijačkom jeziku školneih mladencev horvatskoga i slovenskoga naroda“, dakle ne samo onima s kajkavskog područja (slovenski) nego i onima s hrvatskog područja južno od Kupe (horvatski). Samu svrhu rječnika najbolje pokazuju autorove riječi: „Nastojao sam također da mi bude rječnik kratak, ne preobilan i ne preskup i ne prevelik tako da ga svaki lako bude nabaviti i u džepu nositi mogao.“

92

Vokabular kajkavskih djela premašuje rječnik, ali je zbog praktične primjene Habledić u njemu obradio samo riječi „zvekšega vkup zebrane“, tj. riječi koje se najčešće pojavljuju.

Habledićev „Dictionar“ bio je prvo djelo takve vrste u Hrvatskoj i njegov autor pokazuje veliko poznavanje jezičnih finesa hrvatskoga i latinskoga jezika. Njime se obilno poslužio Ivan Belostenec za svoj „Gazophylacium“.

Damir Salopek

11. siječnja 1979. navršit će se 300 godina od smrti Ivana Lučića-Trogiranina, s pravom nazvanog ocem hrvatske historiografije.

Ivan Lučić potomak je ugledne trogirске obitelji, čiji su članovi već nekoliko stoljeća prije ovog znamenitog odvjetnika imali značajno mjesto u životu Trogira. Po majci je također pripadao poznatoj obitelji šibenskih Divnića koja je dala nekoliko značajnih književnih imena.

Stekavši osnovni odgoj u rodnom gradu, Lučić se dalje obrazovao studijem prava u velikim učilišnim centrima Italije, Padovi i Rimu. Točni datumi njegova školovanja, pa ni povratka u Trogir, nisu pouzdano utvrđeni. Zna se, međutim, da je u javnim poslovima trogirске komune bio aktivan u najkritičnije doba borbe s Turcima.

O uzrocima Lučićeva odlaska u Rim, po vlastitu njegovu navodu g. 1654, postoji više različitih teza. Svakako je trajni boravak u Rimu (25 godina, sve do smrti) omogućio Trogiraninu rad na dragocjenoj povijesnoj literaturi i arhivskoj građi, neophodnom temelju njegovih djela. Tu su također zametnute i čvrste veze s prijateljima i vrijednim pomagačima Lučićeva rada, Dubrovčaninom Stjepanom Gradićem, Holanđaninom Johannom Blaeuom i drugima.

93

Trajni interes za život i sudbinu domovine učinio je Lučića aktivnim članom Svetojeronimskog zavoda u Rimu, u kojem je u više navrata obavljao visoke dužnosti. Članovima Zavoda dugujemo i spomen-natpis u crkvi sv. Jeronima u Rimu, naslovljen Lučiću kao piscu povijesti Dalmacije i Hrvatske.

„De regno Dalmatiae et Croatiae“ doista je Lučićevo najznačajnije djelo. Obuhvaćajući razdoblje od antike do dolaska pod Veneciju u XV st., Lučić je u neizdiferenciranu građu unosi kritiku i red, oslonivši se prije svega na izvore. Koliko je truda i vremena tražio takav pionirski rad, svjedoče i neki podaci o nastanku djela. Čini se, naime, prema Lučićevoj korespondenciji, da je nacrt ili čak prva varijanta djela bila gotova još prije njegova odlaska iz Trogira 1654. Kako je djelo cenzurirano tek 1662, znači da je uslijedila osmogodišnja „rimska faza“ dorađivanja.

Između povoljne cenzure i objavljivanja 1666. u Amsterdamu proteklo je još četiri godine, a nema sumnje da je i dio tog vremena potrošen na usavršavanje djela.

U međuvremenu, Lučić se bavio i drugim radovima. 1657. g. izdaje u Rimu „Vita beati Iohannis, episcopi Traguriensis“, s vlastitim povijesnim objašnjenjima. Sudjeluje također u znanstvenoj bitci za priznanje autentičnosti trogirskog fragmenta Petro-nija Arbitra.